

BOSHLANG'ICH SINIF MATEMATIKA DARSLARIDA MURAKKAB IFODALAR TUSHUNCHASINI SHAKLLANTIRISH

Shadmankulova Barno Berdiyarovna-

Do'stlik tumani 12-maktab

boshlang'ich sinf o'qituvchisi.

Annotatsiya. Mazkur maqolada boshlang'ich sinf matematika darslarida murakkab ifodalar tushunchasini shakllantirishning ilmiy-nazariy va metodik jihatlari tahlil qilingan. O'quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda murakkab ifodalarni o'rgatish bosqichlari, samarali metod va vositalar yoritilgan. Tadqiqot natijalari murakkab ifodalarni o'rgatish jarayonida izchillik, ko'rgazmalilik va amaliy yo'naltirilganlik tamoyillarining ahamiyatini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: murakkab ifodalar, arifmetik amallar, boshlang'ich ta'lim, matematik tafakkur, o'qitish metodikasi.

Kirish

Boshlang'ich ta'lim tizimida matematika fanini o'qitish o'quvchilarda asosiy matematik tushunchalarni shakllantirish bilan bir qatorda mantiqiy va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga xizmat qiladi. Ushbu jarayonda murakkab ifodalar tushunchasini shakllantirish muhim o'rin egallaydi. Murakkab ifodalar orqali o'quvchilar arifmetik amallar o'rtasidagi o'zaro bog'lanishni anglaydilar hamda hisoblash jarayonini ongli ravishda bajarishga o'rganadilar.

Hozirgi kunda boshlang'ich sinf o'quvchilarida matematik savodxonlikni oshirish masalasi dolzarb bo'lib, murakkab ifodalarni o'rgatish ushbu vazifani amalga oshirishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi.

Murakkab ifodalar tushunchasining ilmiy-nazariy asoslari

Murakkab ifodalar ikki yoki undan ortiq arifmetik amalni o'z ichiga olgan matematik ifodalar bo'lib, ular qavsli va qavssiz ko'rinishda bo'lishi mumkin. Boshlang'ich sinf matematika kursida murakkab ifodalar sodda ifodalarga tayangan holda bosqichma-bosqich o'rgatiladi.

Ilmiy-pedagogik tadqiqotlarda ta'kidlanishicha, murakkab ifodalar ustida ishlash o'quvchilarda tahlil qilish, solishtirish va umumlashtirish ko'nikmalarini shakllantiradi. Shuningdek, bu tushuncha keyingi sinflarda algebraik bilimlarni o'zlashtirish uchun mustahkam poydevor yaratadi.

Murakkab ifodalarni o'rgatishda psixologik-pedagogik yondashuv

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining tafakkuri asosan aniq-obrazli xarakterga ega bo'lganligi sababli murakkab ifodalarni o'rgatishda mavhum tushunchalardan ehtiyotkorlik bilan foydalanish lozim. O'qituvchi murakkab ifodalarni tushuntirish jarayonida ko'rgazmali vositalar, predmetli modellar va hayotiy misollardan foydalanishi maqsadga muvofiqdir.

Murakkab ifodalarni o'rgatishda o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlash, savol-javoblar orqali ularning fikrlash jarayonini faollashtirish samarali natija beradi.

Murakkab ifodalar tushunchasini shakllantirish bosqichlari

Tayyorlov bosqichi

Bu bosqichda o'quvchilarning sodda arifmetik amallar bo'yicha bilimlari mustahkamlanadi. Hisoblash malakalarining yetarli darajada shakllanishi murakkab ifodalarni o'zlashtirish uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Asosiy bosqich

Mazkur bosqichda murakkab ifodalarning tuzilishi, qavslarning ahamiyati va amallarni bajarish tartibi tushuntiriladi. O'quvchilarga ifodani bosqichma-bosqich yechish usullari o'rgatiladi.

Mustahkamlash bosqichi

O'quvchilar turli mashqlar, masalalar va didaktik topshiriqlar orqali o'z bilimlarini mustahkamlaydilar. Mustaqil ishlar murakkab ifodalarni ongli ravishda yechish ko'nikmasini rivojlantiradi.

Nazorat bosqichi

Bu bosqichda o'quvchilarning bilim va ko'nikmalari testlar, yozma va og'zaki nazorat ishlari orqali baholanadi.

Murakkab ifodalarni o'rgatishda samarali metod va vositalar

Tadqiqot jarayonida quyidagi metodlarning samaradorligi aniqlandi:

- muammoli ta'lim metodi;
- interfaol metodlar;
- didaktik o'yinlar;
- axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish.

Mazkur metodlar o'quvchilarning matematikaga bo'lgan qiziqishini oshirishga va murakkab ifodalarni o'zlashtirish jarayonini yengillashtirishga xizmat qiladi.

Xulosa

Boshlang'ich sinf matematika darslarida murakkab ifodalar tushunchasini shakllantirish o'quvchilarning matematik tafakkurini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Ilmiy asoslangan metodik yondashuv va bosqichma-bosqich o'rgatish orqali o'quvchilarda murakkab ifodalarni ongli ravishda yechish ko'nikmasini shakllantirish mumkin. Mazkur maqolada keltirilgan xulosalar boshlang'ich ta'lim amaliyotida samarali foydalanish uchun tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Jumayev M. Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitish metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.
2. Azizxo'jayeva N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: Fan, 2017.
3. G'afforova T. Boshlang'ich sinflarda matematik tushunchalarni shakllantirish. – Toshkent: Navro'z, 2019.
4. Toshmurodov B. Boshlang'ich ta'limda matematika darslarini tashkil etish. – Toshkent, 2020.
5. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. Boshlang'ich sinf matematika fani o'quv dasturi. – Toshkent, 2021.